

การบอกเรื่องหนังตะลุงเมืองเพชร: การลำดับเนื้อหาและลักษณะสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรม Phetchaburi Shadow Puppetry Prompts: Content Sequence and Socio-cultural Reflection

สมบัติ สมศรีพลอย
Sombat Somsriploy

นาวาอากาศโท ดร., สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Wg. Cdr. Dr., Program in Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Bansomdejchaophraya Rajabhat University

Corresponding author Email : som535150@gmail.com

(Received : June 18, 2020; Revised : August 20, 2020; Accepted : October 20, 2020)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการลำดับเนื้อหาและเนื้อหาการบอกเรื่องหนังตะลุงเมืองเพชร รวมทั้งวิเคราะห์ลักษณะสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของการบอกเรื่อง ผลการศึกษาพบว่า การลำดับเนื้อหาการบอกเรื่องหนังตะลุงเมืองเพชร ประกอบด้วย 1) การร้องเพลงนำ 2) การปฏิสันถาร 3) การบอกวัตถุประสงค์การแสดง 4) การถอดหมวกของตัวตลกบอกเรื่อง 5) การแนะนำชื่อคณะ 6) การกล่าวขอบคุณ 7) การกล่าวอวยพร 8) การขออภัย 9) การอนุรักษ์ 10) การบอกชื่อเรื่อง ส่วนลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านการบอกเรื่องของหนังตะลุงเมืองเพชร ได้แก่ 1) วัฒนธรรมการทักทายในสังคมไทย 2) วัฒนธรรมการขอบคุณและอวยพรในสังคมไทย 3) วัฒนธรรมการแก้บนในสังคมท้องถิ่น 4) การยกย่องให้เกียรติครูในสังคมไทย และ 5) ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์

คำสำคัญ: หนังตะลุงเมืองเพชร การบอกเรื่อง การลำดับเนื้อหา

Abstract

This research article aimed to study content order and content telling about content of Petchaburi shadow puppetry prompts including analyzed the social and cultural reflection of telling the story. The result showed that content order of Petchaburi shadow puppetry prompts was consisted of 1) overture, 2) greeting, 3) aim of the play, 4) hat taking off of clown prompt, 5) performing group introduction, 6) gratitude expressing, 7) blessing, 8) apology, 9) conservation, and 10) title indication. The reflective characteristics on social and culture were 1) greeting culture in Thai society, 2) gratitude expressing and blessing culture in Thai society, 3) culture of

making a votive offering in local society, 4) teacher respects in Thai society, and 5) loyalty for the King.

Keyword: Phetchaburi shadow, puppetry prompt, content order

บทนำ

การบอกเรื่อง คือ การบอกชื่อเรื่องนิยายที่ใช้แสดงในคืนนั้นให้ผู้ชมรับทราบ เพื่อจะได้เตรียมพร้อมที่จะชมการแสดงด้วยความบันเทิงในลำดับต่อไป การบอกเรื่องนี้มีความสำคัญเพราะเป็นการเร่งเร้าให้ผู้ชมสนใจใคร่รู้ว่าวันนี้คณะหนังตะลุงจะแสดงเรื่องอะไร เนื้อหาจะเป็นเช่นไร ตัวตลกที่นายหนังใช้บอกเรื่องจะมีลักษณะหัวล้านสวมหมวก แล้วมาเปิดหมวกต่อหน้าผู้ชมเพื่อเรียกเสียงหัวเราะ ตัวตลกจะทักทายผู้ชม บอกชื่อคณะ เรื่องที่แสดง บางคณะจะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม หยอกเย้ากับเจ้าภาพอาจจะเอ่ยชื่อเจ้าภาพ เพื่อแสดงความสนิทสนม ล้อเล่น บางสถานที่ผู้ชมจะตะโกนสนทนาด้วยหยอกเย้าตัวตลกบอกเรื่อง หรือโห่ฮาต้อนรับ บางครั้งผู้ชมก็ขอให้แสดงเรื่องตามที่ต้องการ หรือไม่ก็ขอให้ร้องเพลงลูกทุ่ง การบอกเรื่องเป็นช่วงเวลาที่เปิดโอกาสให้นายหนังเจรจาผ่านตัวตลกและผู้ชมได้มีปฏิสัมพันธ์แบบผ่อนคลาย หลังจากพิธีกรรมไหว้ครูและพิธีกรรม การตัดสินใจบนที่มีบรรยากาศเป็นทางการเข้มขลังและยาวนานพอสมควร นอกจากนั้น การบอกเรื่องเป็นขั้นตอนที่จะนำไปสู่ตัวบทวรรณกรรมการแสดง บอกให้ผู้ชมทราบว่าการแสดงกำลังจะเริ่มขึ้นแล้ว

การบอกเรื่องของหนังตะลุงเมืองเพชรน่าจะได้รับขนบการแสดงจากหนังตะลุงภาคใต้ เนื่องจากหนังตะลุงเมืองเพชรได้รับอิทธิพลจากหนังตะลุงภาคใต้ การบอกเรื่องเป็นหนึ่งในขนบการแสดงหนังตะลุงภาคใต้ (สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, ม.ป.ป.: 71) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการแสดง ดังนี้ 1) ทำพิธีตั้งเครื่องและเบิกโรง 2) เล่นเพลงโหมโรง 3) ออกลึงหัวค่ำ 4) ออกรูปฤๅษี 5) ออกรูปพระอิศวรทรงโคอสุภราช 6) ออกรูปอภิปรายหน้าบท 7) ออกรูปบอกเรื่อง 8) ออกรูปเจ้าเมือง และ 9) ดำเนินเรื่องต่อไปตามเนื้อเรื่อง การบอกเรื่องหรือที่หนังตะลุงภาคใต้เรียกว่า ออกรูปบอกเรื่อง เป็นขนบและมีลำดับการแสดงตรงกับหนังตะลุงเมืองเพชร คือ ลำดับอยู่ก่อนการแสดงเรื่อง

การบอกเรื่องหรือออกรูปหนังตะลุงภาคใต้ จะเริ่มด้วยการกล่าวทำความเคารพพระรัตนตรัย สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปิตามารดา พระมหากษัตริย์ ตลอดจนผู้มาชมการแสดงหนังตะลุง ต่อจากนั้นอาจพูดถึงความสัมพันธ์กับเจ้าภาพเล่าความเป็นมาของคณะหนังตะลุง บางคณะปรารภถึงการดำเนินชีวิตของผู้คนและปัญหาต่าง ๆ ของสังคม บางคณะประชาสัมพันธ์เรื่องราวข่าวที่เกี่ยวกับเจ้าภาพหรือหนังตะลุง เสร็จแล้วบอกผู้ชมว่าคืนนี้จะแสดงเรื่องอะไร มีสาระโดยย่ออย่างไรบ้าง (ชวน เพชรแก้ว, 2548: 91) กมลวิทย์ ขวัญรอด (2563) นายหนังตะลุงคณะไก่อ๊ป่า ประภาสิตและประธานชมรมหนังตะลุงจังหวัดพัทลุง กล่าวว่า การบอกเรื่องหนังตะลุงภาคใต้ในปัจจุบันยังคงขนบเหมือนในอดีต โดยใช้ตัวตลก คือ อ้ายขวัญเมืองในการบอกเรื่อง แต่บางคณะก็แกะตัวหนังรูปเจ้าของคณะใช้บอกเรื่อง เพราะถือว่ารูปตัวแทนของนายหนัง โดยจุดประสงค์สำคัญของการบอกเรื่อง คือ การแนะนำตัวและการผูกมิตรสร้างความสัมพันธ์กับเจ้าภาพและคนในท้องถิ่น

เมื่อพิจารณาถึงลำดับเนื้อหาการบอกเรื่องของหนังตะลุงภาคใต้ มีส่วนที่เหมือนและแตกต่างกับหนังตะลุงเมืองเพชร ทำให้เห็นร่องรอยหรืออิทธิพลที่ได้รับมา แต่หนังตะลุงเมืองเพชรได้ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทท้องถิ่น จนการบอกเรื่องมีลักษณะเฉพาะที่ลงตัวทั้งการลำดับเนื้อหาและเนื้อหาในการบอกเรื่อง และสืบทอดรูปแบบและเนื้อหามาจนถึงปัจจุบัน (ชัชานาท เฑิดชำนาญ, 2563) หนังตะลุงทุกคณะในจังหวัดเพชรบุรี จะบอกเรื่องภายหลังที่จับลึงหัวค่ำหรือการชกมวยแล้ว หนังตะลุงทุกคณะจะใช้ตัวตลกบอกเรื่องอยู่ 2 ตัวเท่านั้น คือ ไอ้เกลี้ยงกับไอ้แก้ว (สุรินทร์ สวัสดิ์, 2539: 62) สำหรับไอ้เกลี้ยงนั้นเป็นตัวตลกบอกเรื่องของหนังนอก พุด

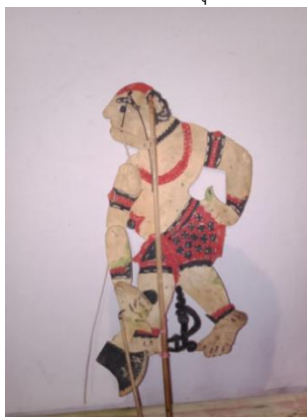
สำเนียงบ้านลาด ซึ่งเป็นภาษาถิ่นเมืองเพชร ส่วนไอ้แก้วนั้นเป็นตัวตลกบอกเรื่องของหนังใน พุดสำเนียงภาคใต้ ธรรมเนียมของไอ้แก้วนั้นแสดงให้เห็นร่องรอยหลักฐานของการรับอิทธิพลของหนังตะลุงภาคใต้ที่ยังหลงเหลือให้เห็นใน ตะลุงเมืองเพชร (ชียนาท เชิดชำนาญ, 2563)

การบอกเรื่องหนังตะลุงเมืองเพชรแม้จะเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ แต่มีความสำคัญที่เป็นขนบการแสดงที่ขาดไม่ได้ เพื่อที่จะเชื่อมช่วงพิธีกรรมการไหว้ครูหรือการตัดลิ้นบนกับช่วงการแสดงนิยายให้ผู้ชมปรับอารมณ์ให้พร้อมที่จะรับความบันเทิง โดยมีตัวตลกเป็นตัวแทนคนเชิดที่จะมีปฏิสัมพันธ์สื่อสารกับเจ้าภาพและผู้ชม ตลอดจนถึงศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่นั้น โดยใช้ภาษาถิ่นเพื่อให้เกิดความสัมผัสใกล้ชิด และที่สำคัญคือการบอกชื่อเรื่องที่จะแสดงในคืนนั้น

จากความสำคัญของการบอกเรื่องดังที่ได้กล่าวมา นักวิชาการส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญที่จะศึกษาการบอกเรื่องทั้งหนังตะลุงภาคใต้และหนังตะลุงเมืองเพชรอย่างจริงจัง มีเพียงกล่าวถึงไว้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของขนบการแสดงหรือให้รายละเอียดเนื้อหาว่า ประกอบด้วยอะไรบ้าง แต่ไม่ได้มีการวิเคราะห์ลำดับเนื้อหาและลักษณะเนื้อหาที่เป็นหัวใจของการบอกเรื่อง และไม่มีการตีความถึงนัยยะแฝง รวมทั้งบทสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของบริษัทท้องถิ่นเลย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบอกเรื่องของหนังตะลุงเมืองเพชรในประเด็นดังกล่าว

ภาพที่ 1 ไอ้เกลี้ยง

ภาพที่ 2 ไอ้แก้ว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการลำดับเนื้อหาและเนื้อหากการบอกเรื่องของหนังตะลุงเมืองเพชร
2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการบอกเรื่องของหนังตะลุงเมืองเพชร

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาวิเคราะห์จากการบอกเรื่องของหนังตะลุงเมืองเพชร ที่บันทึกการแสดงไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2558-2562 จำนวน 20 บท การบอกเรื่อง ประกอบด้วย 1) เกตุทอง: คณะ ก. กล้วย บรรเลงศิลป์ 2) เกตุทอง: คณะรุ่งฤทธิ์ บรรเลงศิลป์ 3) เกราะสุวรรณ: ก. กล้วย บรรเลงศิลป์ 4) คาวี โควิน: คณะลูกพ่อป่วน ชียนาท เชิดชำนาญ 5) จำปีลอยมา จำปาลอยวน: ล.บรรเลงศิลป์ 6) ดวงใจแม่: คณะ ว. รวมศิลป์ 7) นางปีศาจร้ายฆ่าแม่: คณะ พ.นิยมศิลป์ 8) พระสังข์ศิลป์ชัย: คณะเด็กบ้านลาด บรรเลงศิลป์ 9) พระอภัยมณี ตอน หนีนางผีเสื้อ: คณะ ช.รุ่งเรืองศิลป์ 10) พัดทอง: คณะมหาพลู้ค ลูกเพชร 11) มณีสุรียวงศ์: คณะ ช. รุ่งเรืองศิลป์ 12) รามเกียรติ์ ตอน หนุมานสืบข่าวลงกา: คณะเจริญศิลป์ 13) รามเกียรติ์ ตอน ท้าวมาลีวราชว่าความ: คณะ ช.รุ่งเรืองศิลป์

14) รามเกียรติ์ ตอน นิमितเมืองลงกา: คณะเจริญศิลป์ 15) รามเกียรติ์ ตอน หนุมานหักสวนทศกัณฐ์: คณะเจริญศิลป์
16) ศึกขอมดำดิน: คณะสมหมาย ศิษย์ครูเจริญ 17) รามเกียรติ์ ตอน ศึกทัพนาสุร: คณะมหาพลู้ค ลูกเพชร
18) สไบทอง: คณะ ว.รวมศิลป์ 19) หงส์หิน: คณะลูกพ่อป่วน ชัยนาท เข็ดชาญ 20) หลิงงามสามชาย: คณะรุ่งฤทธิ์
บรรเลงศิลป์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบอกเรื่องทั้งหนังสือและหนังตะลุงเมืองเพชรและหนังตะลุงภาคใต้ ตลอดจนงานวิจัยที่มีลักษณะข้อมูลเหมือนการบอกเรื่อง
2. เก็บข้อมูลภาคสนามโดยการบันทึกวีดิทัศน์การแสดงหนังตะลุงเมืองเพชรตามขอบเขตจำนวนที่กำหนด รวมทั้งสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์คนเข็ด เจ้าภาพ และผู้ชมการแสดง ต่อจากนั้นถอดตัวบทการบอกเรื่องของการแสดงแต่ละคณะเป็นลายลักษณ์อักษร
3. วิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามทั้งตัวบทที่ถอดเป็นลายลักษณ์อักษรและการสัมภาษณ์ แล้วเรียบเรียงผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และนำเสนอเป็นบทความวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาลักษณะการบอกเรื่องของหนังตะลุงเมืองเพชร สามารถวิเคราะห์ได้ 2 ประเด็น คือ การลำดับเนื้อหาและเนื้อหากการบอกเรื่อง และลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมไทยที่สะท้อนจากการบอกเรื่องมีรายละเอียด ดังนี้

1. การลำดับเนื้อหาและเนื้อหากการบอกเรื่อง

การบอกเรื่องหนังตะลุงเมืองเพชรของแต่ละคณะแม้จะแตกต่างกันในรายละเอียดของเนื้อหาตามบริบทของสถานที่ที่ไปแสดง แต่ในภาพรวมมีการลำดับเนื้อหาและเนื้อหาที่คล้ายคลึงใกล้เคียงกันอย่างมีเอกภาพ และสืบทอดขนบการบอกเรื่องมาจากครูหนังตะลุงในอดีตมาจนถึงปัจจุบันหนังตะลุงเมืองเพชร มีการวางลำดับเนื้อหาและมีเนื้อหาเป็นลำดับ ดังนี้

1.1 การร้องเพลงนำ

การร้องเพลงนำการบอกเรื่องเป็นเนื้อหาที่อยู่ในลำดับต้นของการบอกเรื่อง กล่าวคือ การที่ตัวตลกร้องเพลงอยู่ในฉากก่อนสักระยะหนึ่งแล้วจึงเผยตัวออกมาพบกับผู้ชม เพื่อเป็นการเรียกความสนใจจากผู้ชม แล้วก็ร้องเพลงต่อไปจนจบเนื้อเพลง หลังจากนั้นจะเป็นการเจรจาตามปกติ การร้องเพลงนำการบอกเรื่องที่ได้ปรากฏ ได้แก่ เพลงลูกทุ่ง ลูกเต และกลอนหนังตะลุง ดังรายละเอียด ดังนี้

1.1.1 การร้องเพลงลูกทุ่ง จากการเก็บข้อมูลปรากฏเพลงลูกทุ่ง จำนวน 4 เพลง ได้แก่ 1) พ่อแห่งสยาม ของนายบุญยู่ติ (น้องเดียว) สุวรรณแว่นทอง 2) ขอเป็นพระเอก (เป็นเพลงแปลงเนื้อร้องจากเพลงลูกทุ่ง ขอเป็นพระเอกในหัวใจเธอ ของ สุทธิราช (กุ่ม) วงศ์เทเวศย์) 3) แวตตา ของ พร ภิรมย์ และ 4) มนต์รักลูกทุ่ง ของ ไพบุลย์ บุตรขัน

ตามที่กล่าวแล้วว่า ช่วงการบอกเรื่องเป็นการสื่อสารของคนเข็ดกับผู้ชม คนเข็ดมีอิสระในการสื่อสารที่สะท้อนโลกทัศน์หรืออารมณ์ความรู้สึกของตนได้อย่างอิสระ การเลือกสรรบทเพลงลูกทุ่งมาแนะนำเสนอของแต่ละคณะ นอกจากเป็นการรอดน้ำเสียงแก่ผู้ชมแล้วให้เกิดความบันเทิงแล้ว ยังแฝงสารที่มีนัยยะยกตัวอย่างเพลง “พ่อแห่งสยาม” คนเข็ดต้องการแสดงความจงรักภักดีเทิดทูนสตุติยศพระเกียรติยศของมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 ซึ่งแสดงออกในฐานะศิลปินท้องถิ่น ส่วนเพลงแปลงเนื้อจากบทเพลง ขอเป็นพระเอกใน

หัวใจเธอ คนขีดต้องการตีแผ่อารมณ์ความรู้สึกของชีวิตคนขีดหนึ่งตะลุงหรือที่เรียกว่า “ศิลปินเล่นเงาบนผ้า” ที่สร้างความสุขหน้าจ่อให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้ชม แต่ชีวิตหลังจอตลอดทุกข์ตรมเพราะไร้คู่ การคัดสรรเพลงลูกทุ่งของแต่ละคณะไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับคนขีดที่ต้องการนำเสนอสารใดเป็นสำคัญ โดยให้สอดคล้องกับบริบทของการแสดง

1.1.2 การร้องลิเก

นอกจากเพลงลูกทุ่งแล้ว คนขีดจะร้องกลอนลิเก ทำนองราชนิเกลิง ซึ่งเป็นทำนองสามัญของการแสดงลิเกที่ชาวบ้านคุ้นเคย เป็นเพลงนำการบอกเรื่อง คนขีดจะสร้างสรรค์เนื้อหากลอนลิเกขึ้นให้สอดคล้องกับบริบทการแสดงและยุคสมัย ซึ่งมีทั้งการด้นสดและการแต่งไว้ล่วงหน้า จากตัวอย่างข้างล่าง คณะเจริญศิลป์ ใช้ไอ้แก้วเป็นตัวบอกเรื่องร้องกลอนลิเกเกริ่นนำ เนื้อหาเป็นการเกี่ยวผู้ชมเพื่อหาแม่ยก เนื้อหาสอดคล้องกับการใช้รูปแบบกลอนลิเก เพราะลิเกส่วนใหญ่มีแม่ยกอุปถัมภ์ นอกจากนี้ยังสอดแทรกบริบทสังคมปัจจุบันในเรื่องการใช้โซเชียล ในเรื่องการ “กดไลค์” ดังเนื้อความในตัวอย่าง

แฟนแฟนหน้าจ่อจฟังเสียง	นี่เป็นเสียงแก้วคนเก่า
ถึงแม้รูปร่างไม่หล่อเหลา	เป็นแฟนหนุ่มสาวนายหน้า
ผมขอบอกกล่าวอย่างไม่โกหก	แก้วขาดแม่ยกรู้ไหม
แถมยังขาดคนคล้องมาลัย	ไม่มีแม่หม้ายยามหา
ไม่มีวัยรุ่นเอาใจ	ไม่มีสาวใหญ่เรียกพี่
ขอวิวอนท่านที่เคารพ	มาเป็นแม่ยกได้ไหม
แก้วแอบกดไลค์อยู่ในจอ	แก้วนี้แอบรออยู่ในใจ

(รามเกียรติ์ ตอน นิमितเมืองลงกา: คณะเจริญศิลป์)

1.1.3 การร้องกลอนหนึ่งตะลุง

การร้องกลอนหนึ่งตะลุงเมืองเพชร ใช้กลอนหัวเดียวแบบกลอนเพลงพวงมาลัยหรือเพลงเกี่ยวข้าวของภาคกลาง มีท่วงทำนองกระชับโลดโผนคล้ายการร้องละครชาตรีและมโนราห์ ซึ่งทำนองการร้องต่างกับหนึ่งตะลุงภาคใต้ที่ใช้กลอนแปดและมีลีลาทำนองที่เนิบช้า กลอนหนึ่งตะลุงนำการบอกเรื่อง ปรากฏดังตัวอย่าง

ลืมนิ้วลูกหอนขอประนม	หมายบังคมขึ้นเหนือเกศา
ลูกไหว้คุณปู่คุณย่า	ลูกไหว้คุณตาคุณยาย
มาฟังกันด้วยหูมาดูด้วยตา	เลิกแล้วก็ลาต่างคนต่างไป
เล่นหนึ่งตะลุงนั้นมันให้แสนยาก	มันให้ลำบากหัวอกข้างใน
เล่นหนึ่งตะลุงแม่เอวบาง	ต้องเที่ยวจ้างเขาทั้งไกลทั้งใกล้
พอดกลงเรื่องราคา	เขาหาลูกมาลูกก็ต้องเล่นไป
บางคนชอบไวบางคนชอบช้า	สวนเสเฮฮาแซ่แว็บแซ่แว็บ
นี่มันก็ตึกขึ้นมา	ตัวขอลูกยาจะได้บรรยาย

(ศึกขอมดำดิน: คณะสมหมาย ศิษย์ครูเจริญ)

เนื้อหากลอนหนึ่งตะลุงคณะสมหมาย ศิษย์ครูเจริญ เป็นการทักทายท่านผู้ชม แล้วระบายความคับข้องใจของชีวิตคนเล่นหนึ่งตะลุงว่า หนึ่งตะลุงนั้นการแสดงมีความยากลำบาก ต้องรับจ้างไปแสดงทั้งทางใกล้ทางไกล ส่วนผู้ชมก็มีรสนิยมการชมที่หลากหลาย

การร้องเพลงนำซึ่งอยู่ในลำดับต้นของขบวนการบอกเรื่องหนังตะลุงเมืองเพชร ปรากฏการใช้เพลงลูกทุ่ง กลอนลิเก และกลอนหนังตะลุง และมีรูปแบบการนำเสนอที่มีฉันทลักษณ์ ส่วนเนื้อหานั้นคนเชิดแต่ละคณะมีอิสระในการนำเสนอเนื้อหา ซึ่งบางเนื้อหาก็อ้างกับเนื้อหาของบทพูดบอกเรื่องในลำดับต่อไป เช่น การทักทาย การแนะนำชื่อคณะ ดังที่จะอธิบายในลำดับต่อไป

1.2 การปฏิสันถาร

หากหนังตะลุงคณะใดไม่มีการร้องเพลงนำการบอกเรื่อง การปฏิสันถารจะเป็นลำดับแรกของการบอกเรื่อง ตัวตลกจะการทักทายปราศรัยกับผู้ชม ซึ่งเป็นการกล่าวทักทายตามธรรมเนียมนิยมของคนไทยส่วนใหญ่จะกล่าวคำว่า “ขอกล่าวสวัสดิ” “ขอราบสวัสดิ” “ขอกล่าวคำว่า สวัสดิ” ถ้าเป็นพระสงฆ์หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะใช้คำปฏิสันถารว่า “ขอนมัสการพระเดชพระคุณ” ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

“ก่อนอื่นต้อง **ขอกล่าวสวัสดิ** ทุกท่านชาวพี่น้องโป่งสลอดและพี่น้องหมู่บ้านใกล้เคียงทุกท่าน”

(จำปีลอยมา จำปาลอยวน: คณะ ล.บรรเลงศิลป์)

“**ขอนมัสการพระเดชพระคุณ**คุณพ่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัดเขาทะโมน จะเป็นเจ้าที่เจ้าทางเจ้าวัดเจ้าวาส... **กราบนมัสการพระเดชพระคุณ**คุณพ่อองค์ใหม่ และพระสงฆ์องค์เจ้าที่จำพรรษาที่วัดเขาทะโมนทุกรูป”

(ศึกขอมดำดิน: คณะสมหมาย ศิษย์ครูเจริญ)

1.3 การบอกวัตถุประสงค์การแสดง

ลำดับต่อจากการปฏิสันถารจะเป็นการบอกวัตถุประสงค์ของการว่าจ้างคณะหนังตะลุงมาทำการแสดงส่วนใหญ่จะเป็นงานแก้บนหรือการปลี้อสังขินบน นอกจากนั้นจะเป็นงานเบ็ดเตล็ด ได้แก่ งานขึ้นบ้านใหม่ งานประจำเดือนหรืองานประจำปีของวัด งานสวดอภิธรรมศพ งานแสดงถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำท้องถิ่น เป็นต้น ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

“สำหรับคืนวันนี้เป็นหนังตะลุงปลี้อสังขินบน ของคุณจากรูธรรม เอื้องกราย เธอก็ได้บนบานศาลกล่าวกับหลวงพ่อดำเอาไว้ 3 คืนด้วยกัน คืนนี้ก็เป็นคืนแรกของการปลี้อสังขินบน ก็เป็นอันว่าสังขินบาทสังขินของคุณจากรูธรรมก็ขาดไปหนึ่งคืน เหลืออีกสองคืนนะครั้น สำหรับคืนวันนี้ก็ขาดกันไป ไม่มีติดค้างกันอีกต่อไป”

(มนิสิริยวงศ์: คณะ ช. รุ่งเรืองศิลป์)

“ผมแสดงวันนี้เป็นคืนที่สองงานประจำปีวัดเขาทะโมน ที่เขาจัดกันทุกปี ปลี้อสองคืน ให้พ่อแม่พี่น้องชาวบ้านชาวช่องที่มีจิตศรัทธาในศาสนาพุทธมาทำบุญทำกุศลปิดทองหลวงพ่อดำศักดิ์สิทธิ์ในพระอุโบสถ”

(ศึกขอมดำดิน: คณะสมหมาย ศิษย์ครูเจริญ)

1.4 การถอดหมวกของตัวตลกบอกเรื่อง

“**ต้องถอดหมวกก่อนครับ** (ถอดออกมาเห็นหัวล้าน) เดี่ยวหลวงพ่อกันจะว่าเอา แสดงในวัดในวา ใส่หมวกมาทำไม ศาลพระภูมิเจ้าที่เจ้าที่เจ้าทาง ศาลพระพรหมที่อยู่หน้าศักดิ์สิทธิ์มาก”

(นางปีศาจร้ายฆ่าแม่: คณะ พ.นิยมศิลป์)

“ก่อนอื่นขอราบคณะเจ้าภาพหน่อย ฮะ ๆ ๆ แหมเข้ามาที่วัด **ไม่รู้จักสถานที่ถอดหมวกก่อน** ฮะ ๆ ๆ คนเราจะหล่อเสียอย่างไม่ว่าใส่หมวกถอดหมวกมันหล่อทั้งนั้นแหละ”

(รามเกียรติ์ ตอน นิमितเมืองลงกา: คณะเจริญศิลป์)

การถอดหมวกของตัวตลกบอกเรื่องเป็นมุกตลกเพื่อสร้างอารมณ์ขัน พบบางคณะเท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นสายหนังนอกจะใช้มุกนี้แทรกไว้ในการบอกเรื่อง โดยใช้ไอ้เกลี้ยงตัวตลกหัวล้านสวมหมวกออกมาบอกเรื่องเมื่อพูดทักทายได้สักพักก็จะถอดหมวก เพื่อเป็นการเคารพสถานที่และให้เกียรติท่านผู้ชม เมื่อถอดหมวกออกมาจะเห็นหัวล้านสีแดง ผู้ชมจะหัวเราะ ร่ายละเอียดดังตัวอย่างข้างต้น

1.5 การแนะนำชื่อคณะ

การแนะนำชื่อและที่อยู่คณะหนังตะลุงที่แทรกไว้ในการบอกเรื่อง เป็นการประชาสัมพันธ์เน้นย้ำให้ผู้ชมรับทราบว่า หนังตะลุงคณะที่แสดงในคืนนี้ชื่อคณะอะไร มาจากที่ไหน หากผู้ชมท่านใดประทับใจการแสดงเมื่อจะมีงานที่ต้องการหนังตะลุงมาแสดงในอนาคต ก็จะสามารถติดต่อว่าจ้างโดยตรงได้ถูกต้อง ดังตัวอย่างข้อความการบอกเรื่อง ต่อไปนี้

วันนี้ พ.นิยมศิลป์ อยู่หนองปรัง เข้าย้อย จังหวัดเพชรบุรี ไม่เคยเดินทางผ่านเข้ามาเลย ครั้งแรกในชีวิต ผมแสดงท่ามาหากินเขตหนองชุมพลศรี ปากท่อ ราชบุรี นครปฐม อยู่เขตนั้น วันนี้ไหลเข้ามาวัดเขาตะเครา เคยมาครับ มาบ่อย เดินทางมาที่วัดขุนตราครั้งแรก”

(นางปีศาจร้ายฆ่าแม่: คณะ พ.นิยมศิลป์)

“รับชมรับฟังหนังตะลุงรุ่งฤทธิ์บรรเลงศิลป์ จากอำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ได้มาทำการแสดงในค่ำคืนวันนี้”

(หญิงงามสามชาย: คณะรุ่งฤทธิ์ บรรเลงศิลป์)

1.6 การกล่าวขอบคุณ

การกล่าวแสดงความรู้สึกขอบคุณเป็นมารยาทและธรรมเนียมนิยมของการบอกเรื่องหนังตะลุงเมืองเพชร ส่วนใหญ่จะเป็นการขอบคุณเจ้าภาพเป็นหลักที่ได้ว่าจ้างมาแสดง นอกจากนั้นจะขอบคุณคนที่ได้ติดต่อซึ่งอาจไม่ใช่เจ้าภาพ หากเจ้าภาพมีการเลี้ยงอาหารก็จะขอบคุณบรรดาแม่ครัว หรือรวมทั้งกราบขอบคุณเจ้าอาวาสที่ได้ให้ใช้สถานที่แสดง การกล่าวขอบคุณเป็นการสร้างมิตรสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่นที่ไปแสดง เป็นการสร้างเครือข่าย เพื่อประโยชน์ในการจ้างหนังตะลุงมาแสดงในอนาคตต่อไป ดังตัวอย่าง การกล่าวขอบคุณต่อไปนี้

“กราบขอบคุณคณะเจ้าภาพได้จัดจงบองเป็นเจ้าของหนังตะลุงวันนี้เข้าไว้ กราบขอบคุณนางเยาว์ (เจ้าภาพ) เป็นอย่างสูง ขอขอบคุณแม่ครัวทุก ๆ ท่านที่ได้ประกอบอาหารเลี้ยงกันอิมหน้าสำราญ เรียกว่าให้ความไว้วางใจเราชาวคณะ ว.รวมศิลป์มา ได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นทีเดียว หลาย ๆ ท่านที่จัดจงบองผมไว้ รู้สึกว่ายาวเหยียด ตอนนี้นำเข้าไปเดือนกรกฎา ขอขอบคุณทุกเจ้าภาพที่เที่ยวนะครับ”

(ดวงใจแม่: คณะ ว. รวมศิลป์)

“ก็ขอขอบคุณคณะท่านเจ้าภาพที่ได้จัดหาหนังพวกเราทำการแสดงเปลื้องสินบนในงานของท่านในค่ำคืนวันนี้ ในงานของวัดตรงชัยถือเป็นโอกาสสมโภชไปในตัว ขอคุณไปยังคณะท่านเจ้าภาพและพระเดช พระคุณท่านเจ้าอาวาสวัดตรงชัยที่เอื้อเฟื้อสถานที่ให้พวกเราทำการแสดงเปลื้องสินบนให้กับหลวงพ่อดำกันในค่ำคืนวันนี้ เหาละครับ”

(มณีสุริยวงศ์: คณะ ช. รุ่งเรืองศิลป์)

1.7 การกล่าวอวยพร

การกล่าวอวยพรเจ้าภาพมีแทรกไว้ในการบอกเรื่อง เป็นการอวยพรด้วยข้อความสั้น ๆ ซึ่งพบในบางคณะเท่านั้น เนื่องจากทุกคณะจะร้องกลอนหนังตะลุงอวยพรเจ้าภาพในช่วงพิธีกรรมแล้ว การอวยพรจะกล่าวถึง ขอให้มีความสุข ความเจริญ มีสุขภาพที่ดี ร่ำรวย ฯลฯ ดังตัวอย่างข้อความ ต่อไปนี้

“ขอให้เจ้าภาพหลุดสินบาทขาดสินบน คิดสิ่งหนึ่งสิ่งใดสมความมุ่งมาดปรารถนา อย่าเจ็บอย่างจนให้รวยทั้งปีให้ดีทั้งชาติ”

(เกราะสุวรรณ: คณะ ก. กล้วย บรรเลงศิลป์)

“ต่อจากนี้จะขอจะคิดจะทำสิ่งใด ขอให้ประสบความสำเร็จ นะครับ ความเจ็บป่วยได้ ความไข้
อย่ามี ความเจริญในหน้าที่การงาน มีลูกมีหลานก็ขอให้มีความสุขเฉียบแหลม ทั้งพ่อแม่พี่น้องทั้งหลาย พี่ป้า
น้าอาขอให้มีมีความสุขกันถ้วนหน้า ปี 60 นี้ สิ่งชั่วช้าทั้งหลายขอให้ห่างไกลอย่าประสบและพบพา มีแต่
ความเจริญรุ่งเรืองกันถ้วนทุกท่าน”

(รามเกียรติ์ ตอน ท้าวมาลีวราชว่าความ: คณะ ช. รุ่งเรืองศิลป์)

1.8 การขอลอภัย

การขอลอภัยท่านผู้ชมและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หากเกิดความผิดพลาดในการแสดง เป็นเนื้อหาหนึ่งซึ่ง
ปรากฏในการบอกเรื่อง แสดงถึงวัฒนธรรมการอ่อนน้อมถ่อมตัวของสังคมไทย ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

“อย่างว่าละครับบางคนชอบช้า บางคนชอบไว บางคนชอบตลกสนุกสนาน บางคนชอบเนื้อเรื่อง
แต่ผมคนเดียวทำถูกใจไม่อย่างไรต้องกราบขอลอภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย ชุ่มเสียงแหบไปบ้าง **ขอกราบประทานอภัย**
อย่างว่ายังได้หยุดกันไม่เลย โน้นนะยามาตั้งแต่งานพระนครศิริ”

(พระสังข์ศิลป์ชัย: คณะเด็กบ้านลาด บรรเลงศิลป์)

“คีนี่ผมไม่สามารถเอาทุกศิลปินมาได้ ก็เลยดำเนินการแต่เพียงคนเดียว ร้องเพียงคนเดียว ถ้า
หากเกิดการผิดพลาดประการหนึ่งประการใด **กราบประทานอภัยอย่างสูง นะครับนะ**”

(สไบทอง: คณะ ว.รวมศิลป์)

1.9 การอนุรักษ์

คนเชิดหนังตะลุงตระหง่านอยู่เสมว่าตนอยู่ในฐานะศิลปิน ที่สืบทอดศิลปะการแสดงมาจากครู
หนังตะลุงในอดีต การรักษาการแสดงหนังตะลุงให้คงอยู่กับเมืองเพชร เป็นการบอกให้ผู้ชมได้ตระหนักถึงคุณค่า
ของการแสดงหนังตะลุง และร่วมกันอนุรักษ์ ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

“หนังตะลุงเพชรบุรี สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยคุณครูลาภ กลิ่นอุบล หรือเป็นครูซง ก็มาหลาย
รุ่นแล้ว นี่ก็มาถึงรุ่นหลาน ก็อนุรักษ์กันเอาไว้ เดี่ยวศิลปะเมืองเพชรบุรีของเราจะจางหายไป คีนี่ก็ทำการแสดง
ให้รับชมรับฟัง”

(เกตุทอง : คณะรุ่งฤทธิ์ บรรเลงศิลป์)

“เอาละครับ เมื่อสิ้นบาทสินบนขาดกันไปแล้ว ต่อจากนี้ไป ในฐานะที่ผมเองเป็นศิลปินประจำ
จังหวัด ทำหน้าที่อนุรักษ์หนังตะลุงของจังหวัดเพชรบุรี มาเปลื้องสินบนในคำคีนี่วันนี้ ศิลปะท้องถิ่น ศิลปิน
ประจำจังหวัด ของเราก็มีกันมากมายหลายคณะ ใครชอบจอบไหนก็เลือกหาเลือกชมได้ตามสบาย”

(มณีสุริยวงศ์: คณะ ช. รุ่งเรืองศิลป์)

1.10 การบอกชื่อเรื่อง

การบอกชื่อเรื่องที่จะแสดงเป็นหัวใจสำคัญของการบอกเรื่องที่อยู่ลำดับท้ายสุด เพื่อให้ผู้ชม
ทราบว่าจะแสดงเรื่องอะไร ในขั้นตอนนี้ทุกคณะจะบอกชื่อคณะเน้นย้ำอีกครั้ง ก่อนบอกชื่อเรื่อง แต่ละคณะจะมี
เนื้อหาการบอกเรื่องลีลาเร้าความสนใจอย่างไร ดังตัวอย่างที่จะอธิบาย ต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“แม่ซิงเรื่องไว้เลย คีนี่เอาเรื่องจำปาลอยมาจำปาลอยวน ว่าได้ดูไม่นานเนตั้งแต่ครูลาภเสีย
ได้ดูที่ไหนไม่เลย เขาขอมาเราก็ต้องให้ สนุกค้อยมีมากใหญ่ไม่ เดี๋ยวเนื้อเรื่องเลย คีนี่เราจะเสนอสนองพระคุณท่านใน
ท้องเรื่องตามคำขอของเจ้าภาพครับ เสนอสนองในท้องเรื่อง “**จำปาลอยมา จำปาลอยวน**” จำปาลอยมาจำป
าลอยวนจะมีสาระอย่างไร ขอเชิญพ่อแม่พี่น้องไปงตลอดหาความสำราญจากเราชาวคณะ *ล.บรรเลงศิลป์* ได้แล้ว
ครับ สวัสดีครับ”

(จำปาลอยมา จำปาลอยวน: คณะ ล.บรรเลงศิลป์)

จากตัวอย่างข้างต้น เรื่องที่ใช้แสดงเป็นเรื่องที่เจ้าภาพซึ่งเป็นแม่ซีขอให้แสดง จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมได้ยินบทสนทนาโต้ตอบว่า แม่ซีขอให้คนเชิดเล่นเรื่อง “จำปาลอยมา จำปาลอยวน” ซึ่งเป็นบทประพันธ์ที่ครูลาม กลิ่นอุบล ครูหนังตะลุงสายหนังนอกได้ประพันธ์ไว้ แม่ซีเคยดูเมื่อสมัยก่อนที่ครูลามแสดงก็เกิดความประทับใจ อีกทั้งในเรื่องมีแม่ซีที่ได้เลี้ยงดูตัวนางเอกให้เป็นคนมีวิชาความรู้ แม่ซีจึงต้องการให้แสดงเรื่องนี้ คนเชิดก็ตอบสนองความต้องการ ดังนั้นในเนื้อหาการบอกเรื่องจึงได้บอกมูลเหตุของการแสดงเรื่องนี้ ก่อนที่จะบอกชื่อเรื่อง

ตัวอย่างที่ 2

“เอาละครับ จะพูดมากไปจะมากเรื่อง แต่ถ้าพูดไม่เลยกลัวจะรู้เรื่องไม่ เออว่าอยู่ที่นั่นะ สองคืนด้วยกัน คำฟุ้งอีกคืน คืนนี้คืนแรกสำหรับพวกเราชาวคณะเด็กบ้านลาด บรรเลงศิลป์ พูดมากไปเด็กเล็ก เด็กน้อยจะหลับกันเสียก่อน วันนี้ก็เริ่มเล่นกันแต่วัน สำหรับคำคืนวันนี้จะเสนอสนองในท้องเรื่อง “พระสังข์ศิลป์ชัย” ครับ เรื่องราวจะเป็นอย่างไร สนุกสนานประการใด ขอเชิญพ่อแม่พี่น้องทุกท่านหาความสำราญจากหนังตะลุง *เด็กบ้านลาด บรรเลงศิลป์* ได้แล้วจ้า”

(พระสังข์ศิลป์ชัย: คณะเด็กบ้านลาด บรรเลงศิลป์)

เนื้อหาการบอกเรื่องของตัวอย่างนี้ ก่อนที่จะบอกชื่อเรื่องได้แจ้งให้ผู้ชมทราบว่าคณะนี้จะมาแสดงที่นั่นสองคืน คืนนี้เป็นคืนแรก มีการใช้ประโยคออกตัวเพื่อรวบรัดเวลาและตัดบทสู่การแสดง “จะพูดมากไปจะมากเรื่อง แต่ถ้าพูดไม่เลยกลัวจะรู้เรื่องไม่” กับ “พูดมากไปเด็กเล็ก เด็กน้อยจะหลับกันเสียก่อน วันนี้ก็เริ่มเล่นกันแต่วัน” จากการสังเกตการณ์วันที่แสดงมีเด็กมาเข้าชมการแสดงจำนวนมาก คนเชิดจึงได้นำไปกล่าวเป็นเหตุผลที่จะรีบแสดง เนื่องจากกลัวผู้ชมเด็ก ๆ จะง่วงนอน จึงนำไปแทรกไว้ในเนื้อหาการบอกเรื่อง นอกจากนั้นยังมีลีลาการใช้คำคล้องจองปูคำก่อนบอกชื่อเรื่องว่า “เสนอสนองในท้องเรื่อง” เมื่อบอกชื่อเรื่องว่า “พระสังข์ศิลป์ชัย” แล้ว ยังมีการส่ายชวนให้ติดตามเนื้อหาการแสดง ด้วยลีลาเชิญชวนชมในข้อความ “เรื่องราวจะเป็นอย่างไร สนุกสนานประการใด ขอเชิญพ่อแม่พี่น้องทุกท่านหาความสำราญ” แล้วก็เน้นย้ำชื่อคณะให้ผู้ชมรับทราบอีกครั้งในช่วงสุดท้าย

ตัวอย่างที่ 3

“สำหรับคำคืนวันนี้จะขอน้อมนำเอาบทพระราชนิพนธ์ของพระพุทธรยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 ได้ทรงพระราชนิพนธ์เอาไว้ในท้องเรื่อง รามเกียรติ์ เพราะพระองค์เกรงว่าจะสูญหายไปจากประเทศไทยของเรา เพราะเป็นมรดกอันล้ำค่า ก็มีกันอยู่หลายประเทศที่นิยมรามเกียรติ์เอามาแสดงเป็นโขนหนังละคร รามเกียรติ์มีความยาวถึง 116 เล่มสมุดไทย โอ้คำว่าสมุดไทยผมเองก็ยังไม่ค่อยเข้าใจนะ แต่ตามตำราบ่งบอกว่า 116 เล่มสมุดไทย เพราะฉะนั้นต้องจับเป็นตอน ๆ ไป คืนนี้ก็จะเสนอสนอง “รามเกียรติ์” ในตอนที่มิชื่อว่ามีชื่อว่า ท้าวมาลีวราช ว่าความรามลักษณะกับทศกัณฐ์ เรื่องราวเนื้อหาจะเป็นอย่างไรโปรดรับชมรับฟังจากพวกเราชาวคณะ *ช. รุ่งเรืองศิลป์ สวัสดิ์ศรี* ครับ”

(รามเกียรติ์ ตอน ท้าวมาลีวราชว่าความ: คณะ ช. รุ่งเรืองศิลป์)

การบอกเรื่องในตัวอย่างนี้ นักรรณคดีเอกเรื่อง รามเกียรติ์ มาปรับบทการแสดงเป็นหนังตะลุง คนเชิดจึงได้กล่าวถึงประวัติผู้ทรงพระราชนิพนธ์ คือ รัชกาลที่ 1 พูดถึงความสำคัญว่าเป็นมรดกอันล้ำค่าที่นำไปแสดงเป็นโขนละคร อีกทั้งบอกเรื่องการจัดบันทึกในสมุดไทยว่ามีความยาวถึง 116 เล่มสมุดไทย เนื้อหาจึงมีความยาวมาก ดังนั้นคนเชิดจึงขอตัดตอนมาแสดงในคืนวันนี้ ทั้งหมดเป็นลีลาการเกริ่นนำก่อนสู่การบอกเรื่อง เป็นการให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้ชมไปในตัว แล้วจึงบอกชื่อเรื่องและตอนที่แสดง “รามเกียรติ์” ในตอนที่มิชื่อว่ามีชื่อว่า ท้าวมาลีวราชว่า” แล้วจบด้วยการย้ำชื่อคณะอีกครั้ง

ตัวอย่างที่ 4

“สำหรับคำคืนวันนี้ พวกเราชาวคณะทำการแสดงในท้องเรื่อง “หญิงงามสามชาย” คุณครู ลาก กลิ่นอุบล คุณปู่ ประพันธ์เอาไว้ สืบทอดกันมาตั้งแต่คุณพ่อสำราญ กลิ่นอุบล ก็ตอนนี้นำถึงรุ่นหลาน รุ่งฤทธิ์บรรเลงศิลป์ สืบทอดต่อ ๆ กันมา ในท้องเรื่อง “หญิงงามสามชาย” ในคำคืนวันนี้ ขอเชิญพ่อแม่รับชมได้ สวัสดิ์ครับ”

(หญิงงามสามชาย: คณะรุ่งฤทธิ์ บรรเลงศิลป์)

การบอกเรื่องในตัวอย่างนี้มีการบอกชื่อเรื่องถึง 2 ครั้ง ขณะนี้เป็นรุ่นหลานที่สืบเชื้อสายมา โดยตรงของครูหนึ่งนอกในอดีตที่มีชื่อเสียงที่สุด คือ ครูลาก กลิ่นอุบล ดังนั้นการบอกเรื่องจึงมีลีลาและ วัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นการแสดงให้แก่ผู้ชมว่าเป็นคณะที่สืบทอดมาโดยตรง เป็นศิษย์มีครู โดยการอ้างอิงเชิงประวัติของเรื่องที่แสดง คือ “หญิงงามสามชาย” ที่คุณปู่ของคนที่ได้ประพันธ์ไว้ ตอนนี้เป็นรุ่น หลานพร้อมย้ำบอกชื่อคณะ “รุ่งฤทธิ์บรรเลงศิลป์” พร้อมบอกชื่อเรื่องซ้ำอีกครั้งเป็นการปิดท้าย

จากตัวอย่างที่ยกมา อธิบายได้ว่า การบอกชื่อเรื่องหนึ่งตระกูลที่แสดง เป็นขั้นตอนลำดับ สุดท้ายที่เป็นหัวใจสำคัญของขบวนการบอกเรื่อง แต่ละคณะจะมีลีลาการสร้างความสนใจหรือการให้ข้อมูล หรือ สอดแทรกข้อเท็จจริงต่าง ๆ สามารถทำได้อย่างอิสระ ไม่มีข้อบังคับตายตัว แต่มีสองสิ่งที่คุณคณะมีร่วมกัน คือ การเน้นย้ำชื่อคณะให้ผู้ชมทราบอีกครั้ง และการบอกชื่อเรื่อง

2. ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการบอกเรื่อง

การบอกเรื่องหนึ่งตระกูลเมืองเพชรมีวัตถุประสงค์เพื่อบอกชื่อเรื่องการแสดงให้ผู้ชมรับทราบ ดังมี ลำดับเนื้อหาและเนื้อหาตั้งได้กล่าวแล้ว นอกจากนั้นเนื้อหาของการบอกเรื่องยังสะท้อนลักษณะทางสังคมและ วัฒนธรรมสามารถวิเคราะห์ได้ 5 ประเด็น มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 วัฒนธรรมการทักทายในสังคมไทย

การกล่าวทักทายปราศรัยเป็นวัฒนธรรมหรือธรรมเนียมนิยมของคนไทย เป็นการแสดงมารยาท ที่ดีและเป็นการแสดงความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ตัวบอกเรื่องหนึ่งตระกูลจะกล่าวทักทายเจ้าภาพหรือผู้ชมก่อน โดยการกล่าวคำว่า “สวัสดิ์” คำกล่าวทักทายยังแสดงความอ่อนน้อมให้เกียรติผู้ชม สะท้อนจากถ้อยคำเสริม ความนอบน้อม เช่น “ขอกราบสวัสดิ์” “สืบนั้ก็ขอสวัสดิ์” นอกจากนั้นยังการใช้ถ้อยคำทักทายยังสะท้อนระดับ บุคคล โดยการใช้คำ “พระเดชพระคุณ” ซึ่งเป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้เรียกผู้มียศบรรดาศักดิ์หรือพระภิกษุ สงฆ์ที่มีสมณศักดิ์สูง โดยเปลี่ยนคำทักทายให้เหมาะสมกับระดับบุคคลเมื่อทักทายพระสงฆ์ โดยใช้คำว่า “กราบ นมัสการพระเดชพระคุณ” ดังตัวอย่าง ในข้อ 1.2 การปฏิสันถาร

2.2 วัฒนธรรมการขอบคุณและอวยพรในสังคมไทย

การกล่าวคำขอบคุณเป็นการแสดงความรู้สึกซาบซึ้งหรือสำนึกในพระคุณหรือน้ำใจที่ได้รับจาก อีกฝ่ายหนึ่ง ส่วนการอวยพรคือการกล่าวถ้อยคำที่เป็นมงคลแสดงความปรารถนาดีต่อกัน มักใช้คำอวยพรใน โอกาสต่าง ๆ กัน การขอบคุณและการอวยพรถือเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญประการหนึ่งของคนไทย การบอกเรื่อง หนึ่งตระกูลจึงเป็นพื้นที่ที่คนเชิดใช้ขอบคุณเจ้าภาพที่ได้ติดต่อว่าจ้างมาแสดง พร้อมทั้งอวยพรให้เจ้าภาพและผู้ชม ให้มีความสุขความเจริญ ร่ำรวย และมีสุขภาพดี ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างการขอบคุณ

“กราบขอบคุณคณะเจ้าภาพได้จัดแจงเป็นเจ้าของหนึ่งตระกูลวันนี้เอาไว้ กราบขอบคุณนงเยาว์ (เจ้าภาพ) เป็นอย่างสูง ขอขอบคุณแม่ครัว ทุก ๆ ท่านที่ได้ประกอบอาหารเลี้ยงกันอันมีรสอร่อย เรียกว่าให้ความไว้วางใจเราชาวคณะ วรมศิลป์มา ได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นใจทีเดียว”

(ดวงใจแม่: คณะ ว. รวมศิลป์)

ตัวอย่างการอวยพร

“ต่อจากนี้จะขอจะคิดจะทำสิ่งใด ขอให้ประสบความสำเร็จ นะครับ ความเจ็บป่วยหายได้ ความไข้อย่ามี ความเจริญในหน้าที่การงาน มีลูกมีหลานก็ขอให้มีความสุขดีปัญญาเฉียบแหลม ทั้งพ่อแม่พี่น้องทั้งหลาย พี่ป้าน้าอา ขอให้มีความสุขกันถ้วนหน้า ปี 60 นี้ สิ่งชั่วช้าทั้งหลายขอให้ห่างไกลอย่าประสบและพบพาน มีแต่ความเจริญรุ่งเรืองกันทั่วทุกท่าน”

(รามเกียรติ์ ตอน ท้าวมาลีวราชว่าความ: คณะ ช. รุ่งเรืองศิลป์)

2.3 วัฒนธรรมการแก้บนในสังคมท้องถิ่น

ชาวเพชรบุรีมีความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ท้องถิ่นอย่างมั่นคง ดังนั้นเมื่อมีปัญหาชีวิตชาวเพชรบุรี จึงขนานบานศาลกล่าวและเมื่อได้สมประสงค์ตามที่บนก็จะแก้บนด้วยหนังตะลุง หนังตะลุงเมืองเพชรจึงเป็นศิลปะการแสดงที่มีบทบาทรับใช้สังคม ทำหน้าที่เป็นมหรสพแก้บน ช่วยคลายความวิตกกังวลและสร้างความสบายใจให้ชาวเพชรบุรี (ทรงฤทธิ์ ศรีสารคาม, 2555 : ง) หนังตะลุงเมืองเพชรจึงเป็นศิลปะการแสดงทั้งพิธีกรรมการแก้บน การตัดสินบน และการแสดงเรื่องราวของหนังตะลุง การสืบทอดทั้งหมดเป็นการจรรโลงให้พิธีกรรมการแก้บนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดำรงอยู่จนกลายเป็นวัฒนธรรม “หนังตะลุงแก้บน” ของเมืองเพชรมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากช่วงพิธีกรรมที่เป็นการแก้บนโดยตรงแล้ว เนื้อหาของการบอกเรื่องในประเด็น การบอกวัตถุประสงค์ของการแสดงยังสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการแก้บน ดังตัวอย่างแรก ในข้อ 1.3 การบอกวัตถุประสงค์การแสดง

2.4 การยกย่องให้เกียรติครูในสังคมไทย

ในสังคมไทยให้ความสำคัญกับ “ครู” ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ศิลปวิทยาการให้แก่ศิษย์ ศิษย์จะต้องมีความกตัญญูตเวทีต่อครู ในช่วงพิธีกรรมของหนังตะลุงเมืองเพชรจะมีการไหว้ครูแสดงถึงความระลึกถึงบุญคุณของครูอย่างละเอียด ส่วนในช่วงการบอกเรื่องมีเนื้อหาที่ปรากฏถึงการยกย่องให้เกียรติครูหนังตะลุง ดังตัวอย่างที่ 1 กับ ตัวอย่างที่ 5 ในข้อ 1.10 คนเชิดจะบอกชื่อเรื่องของการแสดงหนังตะลุง คือ เรื่อง “จำปีลอยมาจำปาลอยวน” และ “หญิงงามสามชาย” และบอกว่าเรื่องดังกล่าวเป็นผลงานการประพันธ์ของ ครูลาภ กลิ่นอุบล ครูหนังตะลุงสายหนึ่งนอกที่มีชื่อเสียงโด่งดังในอดีต การบอกชื่อครูผู้ประพันธ์นับเป็นการให้เกียรติยกย่องครู แสดงความสำนึกในพระคุณ นับเป็นวัฒนธรรมการแสดงความกตัญญูของศิลปินในสังคมไทย

2.5 ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์

คนไทยมีความผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์มาแต่บรรพกาล ยิ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 พระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการเพื่อพสกนิกรชาวไทย จึงทำให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณต่างมีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงกลายเป็นวัฒนธรรมที่อยู่ในสายเลือดของคนไทย เมื่อพระองค์เสด็จสู่สวรรคาลัย ยังความเศร้าโศกเสียใจมาสู่อาณาประชาราษฎร์

การบอกเรื่องหนังตะลุงมีเนื้อหาที่สะท้อนวัฒนธรรมความจงรักภักดี ดังจะเห็นจากเพลงลูกทุ่ง “พ่อแห่งสยาม” ของคณะ ว.รวมศิลป์ ที่ร่อนนำการบอกเรื่อง โดย วิน อุ้นใจเพื่อน เจ้าของคณะกล่าวว่า “เมื่อก่อนผมร้องเพลงล้านเกล้าเผ่าไทย เปลี่ยนมาเรื่อย ๆ ได้ฤกษ์ดี เป็นเพลงเกี่ยวกับสร้างบ้านสร้างเมือง แล้วก็เข้าหลอมดวงใจ ผมจะร้องเป็นเพลงเกี่ยวกับเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์” นอกจากนั้น การบอกเรื่องยังมีข้อความที่แทรกเฉพาะกิจที่กล่าวถึงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของ รัชกาลที่ 9 เป็นการแสดงความอาลัยด้วยหัวใจจงรักภักดี กรณีเสด็จสวรรคต ดังข้อความ ต่อไปนี้

“ไม่มีอีกแล้วพ่อแก้วของเราทุกคนต้องมาโคกเศร้า พระองค์เจ้าสุวรรณาคล้าย ลูกจะทำความดี รักสามัคคีที่พ่อสอนไว้ ๘ สถิตในดวงใจของคนไทยตลอดกาล ข้าพระพุทธเจ้าหวังตะลุงคณะลูกชายพ่อป่วน ชัยนาท เชิดชำนาญ หลานหมื่นเชิด ขอน้อมเกล้าขอน้อมกระหม่อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้”
(ควี โควิน: คณะลูกพ่อป่วน ชัยนาท เชิดชำนาญ)

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาการบอกเรื่องหนึ่งตะลุงเมืองเพชรจำนวน 20 เรื่อง ปรากฏการลำดับเนื้อหาและเนื้อหา การบอกเรื่องหนึ่งตะลุงเมืองเพชรสามารถแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การปรากฏลำดับเนื้อหาและเนื้อหาในการบอกเรื่องหนึ่งตะลุงเมืองเพชร

ประเด็นเนื้อหา	จำนวนที่ปรากฏ	ร้อยละ
1. การร้องเพลงนำ	9	45
2. การปฏิสันถาร	14	70
3. การบอกวัตถุประสงค์การแสดง	14	70
4. การถอดหมวกของตัวตลกบอกเรื่อง	4	20
5. การแนะนำชื่อคณะ	8	40
6. การกล่าวขอบคุณ	7	35
7. การกล่าวอวยพร	4	20
8. การขอภัย	8	40
9. การอนุรักษ์	4	20
10. การบอกชื่อเรื่อง	20	100

จากข้อมูลในตารางข้างต้น สามารถอธิบายได้ 2 ประเด็น ประเด็นแรกเรื่องการลำดับเนื้อหา หากคณะใด มีการร้องเพลงนำ ได้แก่ เพลงลูกทุ่ง กลอนลิเก หรือ กลอนหนึ่งตะลุง เนื้อหาดังกล่าวจะอยู่ในลำดับแรก ต่อมา จะเป็นการปฏิสันถาร และการบอกวัตถุประสงค์ของการแสดง ส่วนเนื้อหาในข้อ 4-9 นั้น ขึ้นอยู่กับแต่ละคณะว่า จะมีหรือไม่ หากว่ามีก็เป็นไปตามลำดับที่ปรากฏในตาราง แต่อาจไม่เคร่งครัดสามารถสลับลำดับกันได้ ส่วน เนื้อหาสำคัญที่สุดลำดับสุดท้ายที่ปรากฏทุกคณะ คือ การบอกชื่อเรื่องที่แสดง

ประเด็นที่ 2 เรื่องเนื้อหาในการบอกเรื่องหนึ่งตะลุงเมืองเพชร จากตารางสรุปได้ว่า การบอกเรื่องมี เนื้อหาหลัก 3 ประการ คือ 1) การปฏิสันถาร ปรากฏความถี่ 14 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 70 2) การบอก วัตถุประสงค์การแสดง ปรากฏความถี่ 14 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 70 และ 3) การบอกชื่อเรื่อง ปรากฏความถี่ 20 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 100 เนื้อหาหลักทั้ง 3 ประการนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบอกเรื่อง โดยเฉพาะประเด็น การบอกชื่อเรื่อง เพราะเป็นหัวใจสำคัญหรือวัตถุประสงค์หลักของการบอกเรื่อง ส่วนเนื้อหาอื่น ๆ เป็นเนื้อหา ย่อยจะปรากฏในการบอกเรื่องหรือไม่ก็ได้ขึ้นอยู่กับคนเชิดของแต่ละคณะจะเป็นผู้ตัดสินใจสร้างสรรค์

เนื้อหาของการบอกเรื่องยังสะท้อนลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมไทย 5 ประเด็น ได้แก่ 1) วัฒนธรรม การทักทายในสังคมไทย ปรากฏอยู่ในเนื้อหาการปฏิสันถาร เป็นการทักทายเจ้าภาพ ผู้ชม และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ท้องถิ่น การทักทายแสดงถึงความสัมพันธ์และความเป็นมิตร ถ้อยคำที่ใช้ทักทายเปลี่ยนไปตามฐานะบุคคล ได้แก่ ผู้ชมทั่วไป จะใช้คำทักทายว่า “ขอกราบสวัสดิ์พ่อแม่พี่น้องทุกท่านที่มา” หากเป็นพระสงฆ์ก็จะกล่าวทักทายว่า “กราบนมัสการพระเดชพระคุณคุณพ่อองค์ใหม่ และพระสงฆ์องค์เจ้าที่จำพรรษาที่วัดเขาทโมนทุกรูป”

การทักทายและการใช้ถ้อยคำให้เหมาะสมกับระดับบุคคลถือเป็นวัฒนธรรมไทยประการหนึ่ง เช่นเดียวกับ 2) วัฒนธรรมการขอบคุณและอวยพรในสังคมไทย เนื้อหาในการบอกเรื่องเป็นการขอบคุณเจ้าภาพ หรือผู้ติดต่อ จ้างมาแสดง แม้ครั้งที่ทำอาหารเลี้ยง ตลอดจนเจ้าอาวาสที่เอื้อเพื่อสถานที่ในการแสดง ส่วนการอวยพรนั้น เนื้อหาในการบอกเรื่องเป็นการอวยพรเจ้าภาพด้วยถ้อยคำสั้นที่สื่อมอบความความสุขความเจริญแก่เจ้าภาพ การแสดงความรู้สึกสำนึกในบุญคุณเป็นการขอบคุณและการแสดงความปรารถนาดีผ่านการอวยพร ล้วนเป็น วัฒนธรรมที่สร้างความสุขให้แก่สังคมไทย 3) วัฒนธรรมการแก้บนในสังคมท้องถิ่น ปรากฏในเนื้อหาการบอก วัตถุประสงค์ของการแสดงการแสดงหนังตะลุงตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นการแก้บน สะท้อนให้เห็น ความศรัทธาเชื่อมั่นต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ท้องถิ่นที่นำไปสู่วัฒนธรรมการบนและการแก้บนด้วยหนังตะลุงอันเป็น วัฒนธรรมท้องถิ่นที่จรรโลงให้การแสดงหนังตะลุงคงอยู่ 4) การยกย่องให้เกียรติครูในสังคมไทย ปรากฏอยู่ใน รายละเอียดส่วนย่อยของการบอกชื่อเรื่อง คณะหนังตะลุงบางคณะเมื่อบอกชื่อเรื่องที่แสดงแล้วยังเอ่ยชื่อครู หนังตะลุงที่ได้ประพันธ์เรื่อง การกระทำดังกล่าวสะท้อนวัฒนธรรมการให้ความสำคัญกับครู เป็นการยกย่องให้ เกียรติครูผู้มีพระคุณ และ 5) ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ปรากฏในเนื้อหาการร้องเพลงลูกทุ่งที่กล่าว สดุดีพระเกียรติคุณพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 อีกทั้งเนื้อหารายละเอียดเบ็ดเตล็ดเฉพาะกิจที่กล่าวแสดง ความอาลัยเนื่องในการสวรรคตของรัชกาลที่ 9 การแสดงออกดังกล่าวสะท้อนความสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณ และความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ไทย อันวัฒนธรรมที่ฝังอยู่ในจิตวิญญาณของปวงชนชาวไทย

การบอกเรื่องหนังตะลุงเมืองเพชรมีเนื้อหาเฉพาะที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น เมื่อเปรียบเทียบกับ เนื้อหาการบอกเรื่องหนังตะลุงภาคใต้ ตามที่ชวน เพชรแก้ว (2548) และวิมล คำศรี (2549) ได้กล่าวไว้ ซึ่ง ปัจจุบันหนังตะลุงภาคใต้อย่างขนบเนื้อหาการบอกเรื่องแบบเดิม (กมลวิทย์ ขวัญรอด, 2563) มีเนื้อหาการบอก เรื่องที่ต้องอภิปราย ดังนี้ ในประเด็นที่เหมือนกันของหนังตะลุงเมืองเพชรกับหนังตะลุงภาคใต้ คือ ใช้ตัวละครใน การบอกเรื่อง ภาคใต้นิยมใช้ฉายาขวัญเมือง หนังเมืองเพชรหนึ่งในใช้ไอ้แก้ว หนึ่งในไอ้เกลี้ยง การเจรจาใช้ ภาษาถิ่นเหมือนกัน มีเนื้อหาการทักทาย ชี้แจงเหตุผลที่มาแสดง การอวยพรเจ้าภาพ และถ่อมตัวขอภัยหากมี การผิดพลาดเกิดขึ้น และที่สำคัญคือ บอกชื่อเรื่องที่ใช้แสดงเหมือนกัน

ในประเด็นการบอกเรื่องที่มีเนื้อหาต่างกัน หนังตะลุงภาคใต้จะไม่มีการขับกลอนจะใช้การเจรจาอย่าง เดียว หนังตะลุงเมืองเพชรจะมีการร้องเพลงนำ ไม่ว่าจะเป็นเพลงลูกทุ่ง กลอนลิเก และกลอนหนังตะลุง หนังตะลุงเมืองเพชรจะไม่กล่าวทำความเคารพพระรัตนตรัย สิ่งศักดิ์สิทธิ์ บิดามารดา พระมหากษัตริย์ เหมือนหนังตะลุงภาคใต้ เนื่องจากเนื้อหาส่วนนี้อยู่ในช่วงพิธีกรรมการไหว้ครูแล้ว หนังตะลุงเมืองเพชรใช้เวลาใน การแสดงตั้งแต่โหมโรงจนจบการแสดง ประมาณ 3 ชั่วโมง (20.00-23.00) ส่วนหนังตะลุงภาคใต้ใช้เวลาใน การแสดงประมาณ 5-6 ชั่วโมง (08.00-02.00) เนื่องจากระยะเวลาในการแสดงของหนังตะลุงเมืองเพชรใช้น้อยกว่า หนังตะลุงภาคใต้ การบอกเรื่องใช้เวลาประมาณ 5 นาที จึงไม่มีการเล่าประวัติความเป็นมาของหนังตะลุง หรือ แทรกเนื้อหาปรัชญาชีวิต การสอนศีลธรรมให้แก่เยาวชน หรือการประชาสัมพันธ์ชาวสารบ้านเมือง และไม่มี การเล่าเรื่องย่อของเรื่องที่จะแสดง เหมือนหนังตะลุงภาคใต้ที่มีเวลาในการแสดงยาวนาน การบอกเรื่องจึงมี รายละเอียดมากกว่าหนังตะลุงเมืองเพชร

การใช้ตัวละครในการบอกเรื่อง โดยที่ไม่ใช้ตัวเจ้าหรือฤๅษี เหตุผลสำคัญก็คือ ตัวตกเป็นตัวแทนของ ชาวบ้าน หรืออีกนัยยะก็คือคนเข็ด เนื่องจากตัวละครใช้ภาษาถิ่นในการเจรจา แสดงความใกล้ชิดกับผู้ชมมากกว่า ตัวหนังประเภทอื่น อีกทั้งตัวละครสามารถร้องเพลง หรือพูดเล่าเรื่องตลกขบขัน หรือทำกิริยาชวนหัวเราะได้ เป็น การตรึงใจผู้ชมได้เหมาะสมกว่ารูปหนังตัวอื่น ในประเด็นเนื้อหานอกจากเป็นการบอกชื่อเรื่องแล้ว ช่วงเวลา การบอกเรื่องเป็นพื้นที่การสื่อสารเพื่อสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นการทักทาย การขอบคุณ การอวยพร

หรือการพูดจาหยอกเย้ากับผู้ชม เป็นการผูกมิตรทั้งในโลกจริงและโลกการแสดงเวียนสลับบทบาทระหว่างคนเชิดกับตัวตลกบอกเรื่อง เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างการแสดง และประโยชน์ในการจำงานกลับมาแสดงใหม่นอกจากนั้น การบอกชื่อคณะย่ำ ๆ ยังเป็นการประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้ผู้ชมหรือเจ้าภาพจดจำชื่อไว้ หากใครต้องการว่าจำมาแสดงจะได้นึกถึงชื่อคณะก่อน การบอกเรื่องจึงเป็นชนบทที่แฝงนัยยะแห่งความหมายของความสัมพันธ์ที่มีบทบาทหน้าที่มากกว่าการบอกชื่อเรื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กมลวิทย์ ขวัญรอด. (2563, เมษายน 13). ประธานชมรมหนังตะลุงจังหวัดพัทลุง คณะไก่อ่าประกาศิต อำเภอลำชะชัน จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์.
- ชวน เพชรแก้ว. (2548). **หนังตะลุงในประเทศไทย**. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยสุราษฎร์ธานี.
- ชัยนาท เชิดชำนาญ. (2563, เมษายน 16). คณะลูกพ่อป่วน ชัยนาท เชิดชำนาญ. สัมภาษณ์.
- ทรงฤทธิ์ ศรีสารคาม. (2555). **หนังตะลุงแก่นในจังหวัดเพชรบุรี: กรณีศึกษา คณะ ว. รวมศิลป์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา) มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทิพย์ยา ปัญญาวัฒนชิโล. (2537). **การละเล่นพื้นบ้านจังหวัดเพชรบุรี**. เพชรบุรี: สหวิทยาลัย, ทวารวดีเพชรบุรี.
- บุญแสง พรหมประเสริฐ และสุวรรณา กิจชนะพานิชย์. (2526). **หนังตะลุงเมืองเพชร คณะนายป่วน เชิดชำนาญ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี.
- ผอบ โปษะกฤษณะ และสุวรรณี อุดมผล. (2533). **วรรณกรรมประกอบการละเล่นหนังตะลุงภาคกลาง**. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- วิน อุ่นใจเพื่อน. (2563, เมษายน 16). คณะ ว.รวมศิลป์. สัมภาษณ์.
- วิมล คำศรี. (2549). **หนังตะลุงชั้นครูเมืองนครศรีธรรมราช** (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สุขสมาน ยอดแก้ว. (2525). “หนังตะลุง” ใน **สมุดเพชรบุรี**. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์. (ม.ป.ป.). **หนังตะลุง**. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรินทร์ สวัสดิ์. (2539). **หนังตะลุงเมืองเพชร (การละเล่นพื้นบ้าน)**. เพชรบุรี: โรงเรียนคงคาราม.